

Študijsko srečanje

ERNEST JAZBEC – DOMOLJUB ZUNAJ KALUPOV

Trgovski dom v Gorici, Korzo G. Verdi 52

Petek, 25. oktober 2019, ob 15.30

Ernest Jazbec z nečakinjo Milenco avgusta 1936.

1. del: 15.30-17.00

Uvodni nagovor

Majda Jazbec Maček

Spomini na mojega strica Ernesta

Renato Podbersič

Mladostni dnevniški zapiski Ernesta Jazbeca

Peter Černic

Ernest Jazbec in tajna krščansko-socialna organizacija na Primorskem

Odmor

2. del: 17.15-19.00

Jože Možina

Revolucionarni ekstremizem KPS, ki ga je Ernest Jazbec zavračal

Miroslava Cencič

Dr. Ernest Jazbec – organizator slovenskega šolstva na Primorskem

Martin Breclj

Neosnovano obtoževanje Ernesta Jazbeca trojnega umora v Rossettijevi ulici

Ivo Jevnikar

Aretacija, deportacija in izginotje po osvoboditvi

Razprava: 19.00-19.30

moderira: Erika Jazbar

POVZETKI PREDAVANJ

Majda Jazbec Maček

V prispevku prikažem družino, iz katere izhaja Ernest. Spremljam ga skozi življenje po lastnem spominu, po spominu sorodnikov in spominu vaščanov. Uporabljam tudi navedbe iz literarnih del, tako naklonjenih kot nenaklonjenih piscev. Za večjo razumljivost skušam prikazati tudi takratne družbene razmere, ki so premočno vplivale na življenjski tok tistega časa.

Renato Podbersič

Dijak malega semenišča v Gorici in pozneje študent prava v Padovi je med leti 1928 in 1938 bolj ali manj redno pisal dnevniške zapiske, ki so se do danes ohranili v družinskem arhivu. Iz njih lahko razberemo stiske mladega človeka, ki išče svoj prostor v družbi. V zapiske preliva svoja intimna razmišljanja in hrepenjenja, medtem ko zunanji svet precej neopazno brzi mimo njega. V mestnem okolju, proč od doma, hrepeni po ljubezni, slovenstvu in prijateljstvu ter hkrati kaže zaupanje v moč katoliške vere.

Peter Černic

V svojem prispevku predstavljam glavne dileme slovenskih katoličanov na Primorskem od ukinitve slovenskega parlamentarnega predstavništva v Rimu do padca fašizma leta 1943. V delovanje, od leta 1929 že tajne krščansko-socialne organizacije, ki je omahovala med uporom in iskanjem diplomatskih rešitev za izboljšanje stanja slovenske narodne skupnosti v Italiji, skušam umestiti delo tedaj zelo mladega in politično še neizkušenega Ernesta Jazbeca.

Jože Možina

V svoji razpravi predstavljam brutalen revolucionarni model, spočet v osrednji Sloveniji, ki ga je Komunistična partija Slovenije z zamikom vsilila tudi na Primorsko, kjer so komunisti posledično zakrivili umore številnih primorskih domoljubov in zadali uničujoč udarec narodni enotnosti.

Prvenstveno spoznavamo ozadja, taktiko in počelo ekstremnega delovanja KPS, od obdobja tik pred vojno do izbruha revolucionarnega nasilja v Ljubljanski pokrajini po napadu na Sovjetsko zvezo. Slovenski komunisti so vzpostavili Varnostno-obveščevalno službo za izvajanje atentatov ter s smrtjo zagrozili vsakomur, ki bi odpor proti okupatorju organiziral izven OF. Poglavitni orodji, s katerima so se fanatično borili za prevlado, sta bili do tedaj nevidena propaganda in brezkompromisna uporaba nasilja predvsem proti sorojakom drugega nazora.

Miroslava Cencič

Prispevek predstavlja prizadevanje dr. Ernesta Jazbeca in njegovih sodelavcev za obnovo in poživitev slovenskega šolstva na Tržaškem. Opisuje njegove metode dela in dosežke v neizprosni konkurenci s tremi političnimi in ideološkimi silami, ki so si prizadevale dobiti šolstvo v svoje roke. Opisana je usoda sredinskih šol in uspehi organov OF pri prevzemanju dominantne vloge v družbenem dogajanju. Pojasnjeni so politična pripadnost Ernesta Jazbeca, njegova vloga v Tajni krščansko-socialni organizaciji ter vzroki sovražnega odnosa KPS do teh iskrenih domoljubov. Dotakne pa se tudi strategije uničevanja nevtralnih šol in ideoloških nasprotnikov.

Martin Breclj

Ernest Jazbec je v primorskem in širše slovenskem zgodovinskem spominu dokaj negativno zapisan. Na njegov lik je posebno temno senco vrgla

obtožba, češ da je bil vpleten v zločin z dne 10. marca 1944 v Rossettijevi ul. v Trstu, v katerem so bila pokončana mlada in obetajoča življenja dr. Stanka Vuka, njegove žene Danice Tomažič ter njunega ljubljanskega gosta dr. Draga Zajca. V svojem prispevku navajam razloge, zaradi katerih smemo trditi, da je bila ta huda obtožba na Jazbečev račun neosnovana. Pri tem se v veliki meri opiram na izsledke, do katerih sem se dokopal v svoji knjigi *Anatomija političnega zločina* iz leta 2016.

Ivo Jevnikar

Ime dr. Ernesta Jazbeca se pojavi v zaporniški knjigi tržaških koronejskih zaporov 14. oktobra 1944, 28. novembra 1944 pa je zabeležena njegova napotitev v internacijo. Nato mu lahko sledimo v nemških dokumentih: 30. novembra dospe v taborišče Mauthausen, 5. decembra ga pošljejo v zunanje taborišče Melk, nato v Ebensee, kjer ga Američani osvobodijo 6. maja 1945. Pisno se oglasi svojcem, 18. maja je zabeležen v seznamu preživelih jugoslovanskih internirancev. Kaj sledi, še ni razčiščeno, kakih dokumentov ni bilo mogoče najti, tako da ostajajo le namigi in govorice. Tudi razlogi za njegovo aretacijo niso jasni: delo za narodne pravice Slovencev mimo partizanov in domobrancev, protinacistično delo v povezavi s probritanskimi krogi?

Organizatorji študijskega srečanja:

Goriška Mohorjeva družba, Gorica

Študijski center za narodno spravo, Ljubljana

Krožek za družbena vprašanja Anton Gregorčič, Gorica

Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček, Trst

O Ernestu Jazbecu

Pravnik in organizator šolstva na Primorskem, po značaju trd Kraševac, načelen, oster in zaveden Slovenec. Rojen je bil 16. aprila 1913 v Svetem pri Komnu, oče Vincenc, kmet, mati Ivana Kavčič. Osnovno šolo je obiskoval doma in v Gorici, gimnazijo je končal v malem semenišču v Gorici. Na univerzi v Padovi je leta 1941 diplomiral iz prava, leta 1943 pa še iz političnih ved. Delal je v Gorici in Trstu, kjer je imel v Ul. Commerciale 3 odvetniško pisarno. Že kot visokošolec se je pridružil goriškim politikom in bil pristaš Besednjakove in Ščekove skupine znotraj goriške krščansko-socialne skupine. Fašistične oblasti so Ernesta Jazbeca nadzirale kot »antifašista« in Ščekovega pristaša; oktobra 1942 so ga aretirale, od novembra 1942 do septembra 1943 pa je bil zaprt v goriškem zaporu. Po izpustitvi iz zapora se je javil pri partizanih, a je med njimi ostal le krajši čas. Jeseni 1943 je začel na Tržaškem organizirati slovensko šolstvo s pomočjo Karla Živica, študenta prava iz Trsta. Ustanovil je šolski svet, ki pa je pod vplivom OF sklenil, da je treba počakati na popolno prostost. Veliko je hodil po deželi in ustanavljal šole. Osebnostno je s šolskih stavb odstranjeval italijanske table z napisi »Scuola«. Prof. Alojzij Geržinič je o njem zapisal, da »je deloval pridno in odločno, a premalo previdno in preveč ukazovalno. Ljudje so bili nezaupni, ker niso vedeli, kdo stoji za njim.« Brat Bernard je pričeval, da ni bil »nikjer organiziran, ampak je vse delal iz narodne zavesti. Hodil je tudi k škofu Santinu in se potegoval za slovenske maše in pridige. Bil je preveč krščansko vzgojen, da bi delal kaj slabega, in tudi v taborišču je vlival pogum drugim, čeprav je sam trpel.« Ko je gestapo odkril tržaško podružnico Vauhnikove obveščevalne organizacije, ki jo je vodil časnikar Jože Golec, so Nemci 14. oktobra 1944 zaprli tudi Jazbeca, zato nekateri oba dogodka povezujejo. Odpeljali so ga v taborišče Mauthausen, nato v njegovo podružnico Ebensee. Umrl je že po koncu vojne maja 1945 v nikoli pojasnjenih okoliščinah, saj je po osvoboditvi taborišča pisal domov, da se vrača. Toda domači ga niso nikoli več videli.